

Tässä talossa Tarton kaupungissa allekirjoitettiin vuonna 1920 Tarton rauhansopimus. Viron ankeiden miehitysvuosien aikana talo koki monenlaisia vaiheita; ensin se oli puna-armeijan käytössä, sitten siinä toimi yliopiston militiaalaitos, sitten tietokonekeskus ja lopuksi se palveli voimistelulaitoksena. Nyt rakennus on palautettu alkuperäiselle omistajalleen Viron ylioppilaskuntien liitolle. Isotoinen remontti parhaillaan käynnissä (kuva: SV).

Miten kävi Tarton rauhansopimuksen karjalaispykälille

Tarton rauhansopimuksen allekirjoittamisesta on kulu- nut yli 70 vuotta. Nyt on aika tarkastella, mitä Tartossa so- vittiin ja kuinka Neuvostoliit- to lupaamansa päätökset to- teutti.

Rauhansopimusneuvottelu- ja käytiin monella eri taholla. Suomen ja Neuvosto-Venäjän viralliset neuvottelut käytiin jo 1918 Berliinissä ja uudel- leen 1920 Rajajoella.

Suomesta siirtyneet kom- munistit ja neuvostovirano- maiset tekivät omat päätök- sensä 1920 Moskovassa. Myös Petroskoissa kokoontunut Karjalan edustajakokous kä- sitteli neuvotteluihin otettavia asioita.

Ei Suomessakaan hiljaa ol- tu. Viranomaiset pitivät omat kokouksensa. Heillä oli hyvin paljon tietoa mitä Karjalassa haluttiin. Vierailihan Suomes- sa yli 40 lähetystä Vienasta ja Aunuksesta kertomassa

syys, miksi he eivät halua neu- vostovaltaa kuntiinsa. Suurin- ta huolta Itä-Karjalan venä- läistyttämisestä kantoivat Suomessa turvapaikan saa- neet pakolaiset. Heitä edusti- vat lähetystössä Pekka Pank- konen-Trofimoff Uhtualta ja Jaakko Pohjola-Pestrikoff Kiestingistä. Lähetystön tar- koituksena oli ottaa yhteys Neuvosto-Venäjän pääneuvot- telijaan Behrzeniniin ja ker- toa hänelle tuhansien karja- laisten ajatukset Itä-Karjalan säilyttämisestä. Behrzen ei ot- tanut lähetystä vastaan, eikä huolinut heidän kirjelmään- säkään. Sihteerinä toiminut Tshernyh ilmoitti lähetystölle, ettei Neuvosto-Venäjän pää- valtuutettu halua neuvotella vihamielisen hallituksen edus- tajien kanssa.

Jo elokuussa 1918, siis kak- si vuotta ennen Tarton neu- votteluita, kokoontuivat Suo- men ja Neuvosto-Venäjän vi-

ralliset valtuutetut neuvottele- maan maitten välisestä rau- hasta. Suomalaiset tekivät useita esityksiä karjalaisuus- den säilyttämisestä, joista tärkein oli: annetaan karjalaisten itse ratkaista kansanäänestyk- sellä oma tulevaisuutensa.

Neuvosto-Venäjän valtuute- tut vastustivat äänestyksiä. He tekivät rauhan aikaansaamiseksi oman ehdotuksensa, joka kuului: Neuvosto-Venäjä luovuttaa Suomelle maa-alueita Itä-Karjalan ja Suomen väliseltä raja-alueelta ja myös maa-alueita Jäämeren ranni- kolta. Luovutettuja alueita vastaan Neuvosto-Venäjä ha- luan Karjalan kannaksen ete- läosan ja myös saaria Suomenlahdelta. Neuvottelut päättyivät tuloksettomina.

Uudelleen Suomi ja Neu- vosto-Venäjä neuvottelivat 12.—24.4.1920 Rajajoella. Siellä Suomi ehdotti yhtä puolueetonta aluetta Karjalan

kannaksella ja toista Jäämeren rannikolla. Venäläiset vastas-ivat, ettei heillä ole valtuutek- sia neuvotella rajoista.

He vaativat, että Suomi ve- tää joukkonsa Karjalasta. Vastapalvelukseksi Neuvosto- Venäjä lupaa jättää Repolan ja Porajärven miehittämättä. Kumpikaan osapuoli ei pe- rääntynyt vaatimuksista, neu- vottelut päättyivät tuloksetto- mina.

Päätökset Moskovassa

Moskovassa ei neuvoteltu, siellä tehtiin päätökset. M. Kalinin ja A. Jenukidze alle- kirjoittivat 7.6.1920 asetuk- sen, jossa määrättiin Edvard Gylling, Jaakko Mäki ja Vasi- li Kudshijev Karjalan Työkän- san Kommuunin (KTK) pe- rustajiksi. KTK:n päämäärä-ksi asetettiin Karjalan työtä- tekevien yhteiskunnallisen va-

...taistelun edistäminen. Edvard Gyllingillä oli valittu KTK:n ohjelma, jonka oli Tukholmassa olleiden kirjoittanut. Tämän vahvistivat niin Ruotsin rikospoliisi, Edvardin työtoveri Jaakko Mäki ja myös Arvo "Poiha" Tuominenkin. KTK:n ohjelmaa toteuttamaan Gylling perusti Karjalan vallankumoukskomitean ja valitsi siihen jäseneksi 25 Suomesta Moskovaan siirtynyttä kommunistia.

Tukholmassa laadittu KTK:n ohjelma oli hyvin ankara niin Suomelle, Norjalle, Ruotsille kuin Karjalallekin. Ohjelman mukaan Karjalaa tarvitaan "likaisentyön tekijäksi", kun perustetaan Neuvosto-Suomi ja saadaan vallankumous levitettyä koko Skandinaviaan. Karjalassa koulutetaan Suomen punaiset. Heitä tarvitaan, kun vallankumousta levitetään Suomeen. "Raja Suomen ja Karjalan välillä on pitkä, yli 1000 kilometriä, sitä on vaikeata valvoa", sanotaan ohjelmassa. Jäämeren rannikkoa myös tarvitaan vallankumouksen levittämiseen. Siellä voidaan tovereille antaa sotilaskoulutus ja sinne voidaan perustaa rykmenttejä. Jäämeren ranni-

olta on lyhyt matka Suomen lisäksi Norjaan ja Ruotsiin. Neuvosto-Skandinavian perustaminen onnistuu juuri tästä kautta.

KTK:n toimintaohjelmaan kuului täydellinen sotasuunnitelma. (Ohjelma kokonaisuudessaan on julkaistu Arvo Yläräkkolan Edvard Gylling-kirjassa.) Myös ohjelmaan toteuttamiseen tarvittava rahan määrä on laskettu. Tarvitaan 2 miljoonaa Ruotsin kruunua, 5 miljoonaa Suomen markkaa ja 5 miljoonaa tsaariruplaa.

Autonomista Karjalaa tarvitaan vallankumouksen levittämiseen. Silloin Neuvosto-Venäjä säästyy ulkopuolisilta syytöksiltä, kun voi syyttää Karjalaa vallankumouspropagandan levittämisestä.

Petroskoin kokouksen vaatimukset

Karjalan vallankumoukskomitean laatimia suunnitelmia käsiteltiin Karjalan edustajakokouksessa 3.7.1920. Kokouksessa etsittiin syllisiä, jotka vastustavat Karjalan liittämistä Neuvosto-Venäjään. Paljon syllisiä löytyikin, joista mainittakoon im-

perialistit, valkosuomalaiset, rikkaat pakolaiset, Suomen asiamiehet, kulakkipakolaiset ja Suomen tukkiparitalistit. Erikoisesti jälkimmäisiä piti varoa. He kun ovat ryöstäneet Suomen talonpoikien omaisuudet, aina vuodesta 1860 lähtien.

Kokouksessa tehtiin seuraavat päätökset:

- Riistokapitalistien ja rosvojoukkujen alaisiksi ei Karjalaa saa luovuttaa.
- Poliittinen hallintomuoto ja lujat siteet Neuvosto-Venäjän on säilytettävä. Silloin Karjalan kansa on vapaa, kun ei ole kapitalistien ikeenalainen.
- Petsamoa ei saa luovuttaa. Luovuttaminen olisi Karjalan kansan tahdon vastaista. Muutakaan karjalaisia alueita eivät saa Neuvosto-Venäjän neuvottelijat Suomelle luovuttaa; alueet joutuisivat kapitalistien ryöstettäväksi.
- Väkipakolla ja petoksella Suomeen raahatut karjalaiset on palautettava takaisin ja liitettävä kommuunalouteen kuuluviksi.
- Suomeen siirtyneiden kulakkipakolaisten Karjala-päätökset julistetaan mitättömiksi. Ne eivät velvoita Neuvosto-Venäjään kuuluvan Karjalan väestöä ollenkaan.

- "Karjala karjalaisille" tunnustautusta ei saa käyttää. Se merkitsee natsionalismin tunnustamista.
- Pistimien avulla, väkivaltaisesti Suomeen liitetyt Repola ja Porajärvi on palautettava takaisin kommuunalouteen liitettäväksi (Repola ja Porajärvi), mukana myös Rukajärvi, Paatene sekä Mäntyselkä tekivät itsenäistymispäätöksensä jo 11.—14.2.1918 semstovokokouksessa Poventsassa. Ei siellä ollut pistinmiehiä läsnä. Lisäksi Repola ja Porajärvi vastustivat kommuunalouteen liittymistä vielä Tarton rauhansopimuksen jälkeen. Poliittisesti luotettava Feodor Pottojev piti "käännytyskokoukset" huonoin tuloksin. Repola hylkäsi kommuunalouden äänin 77—12 ja Porajärvi äänin 76—22.)

Tarton neuvottelut

Tarton neuvottelut kestivät yli kolme kuukautta. Siellä kiisteltiin monista asioista. Suomi ajoi voimakkaasti karjalaisuuden säilyttämistä. Suomalaisia tukivat maahan muuttaneet pakolaiset. Neuvosto-Venäjä kiinnitti kaiken huomionsa Karjalan liittämiseen kommuunalouteen

KUOPIO - JOENSUU - SORTAVALA - PETROSKOI 1.1.1994 alkaen

Ti	P, L	km		P, S	Ti
16.00	8.45		Joensuu	18.30	11.25
x	x	42	Onkamo	x	x
16.45	9.30	57	Tohmajärvi	17.40	10.35
17.00	9.40	57	Tohmajärvi	17.40	10.35
17.20	10.00	77	Niirala raja-asema	17.20	9.45

Valtakunnan raja

18,50	11.30	77	Värtsilä raja -asema	17.50	10.15
x	x	108	Ruskeala	x	x
x	x		Kaalamo	x	x
x	x	146	Helylä	x	x
20.35	13.45	154	Sortavala	15.45	8.00

P	S	
14.40	Sortavala	14.40
x	174 Laskela	x
16.00	214 Pitkäranta	13.15
x	251 Salmi	x
x	274 Mantsila	x
18.40	341 Aunus, hotelli	10.40
x	Prääsä	x
	Petroskoi,	
	hotelli Pohjola	8.00
21.15	493	

- * Vuoro kuljettaja ainoastaan Suomesta Venäjälle ja Venäjältä Suomeen matkustavia.
- * Ajat ovat paikallista aikaa.
- * Arkipyhien osalta voi tulla muutoksia.

Esimerkkejä vyöhykehinnosta

	Joensuusta	Tohmajärveltä	Kuopiosta
Sortavalaan	110 mk	80 mk	160 mk
Pitkärantaan	140 mk	120 mk	190 mk
Salmiin/Aunukseen	180 mk	160 mk	230 mk
Petroskoihin	250 mk	230 mk	300 mk

Vyöhykehinnat ovat yhteen suuntaan. Oikeus hinnannuutoksiin pidätetään. Lapset 4-12-vuotiaat 40 %:n alennuksella.

Lipunmyynti

Matka on maksettava etukäteen Pohjois-Karjalan ja Kuopion läänin postikontoreista ja Matkahuollon Joensuun, Kuopion ja Tohmajärven toimipisteistä saatavalla maksukortilla. Kortin kuittiosa luovutetaan kuljettajalle. Kuljettaja ei voi ottaa maksuksi rahaa. Paalulippu voidaan maksaa myös Suomessa.

Paikanvaraus

Yli kuuden hengen ryhmistä on tehtävä paikanvaraus, puh. (973) 162 4789. Näin tehtynä varaus on maksuton.

Yhteydet Kuopiosta/Kuopioon

Savonlinjayhtiöt, Kuopio 6.00-Joensuu 8.45 perjantaisin
Savonlinjayhtiöt, Kuopio 13.05-Joensuu 15.30 tiistaisin
Savonlinjayhtiöt, Joensuu 12.20-Kuopio 15.05 tiistaisin
Savonlinjayhtiöt, Joensuu 19.20-Kuopio 21.55 perjantaisin ja SS-päivinä.

Muuta

Tiistaisin Sortavalasta klo 8.00 lähtevä vuoro poikkeaa Matkaselän rautatieasemalla klo 9.20, junnalla yhteys Petroskoista Suomeen. Matkustajalla on oltava mukanaan passi ja viisumi. Lisätietoja puh. (973) 162 4770, 162 4789 tai (971) 200 631.

POSTILINJAT

kuuluvaksi. Heitä tukivat voimakkaasti Suomesta Venäjälle siirtyneet kommunistit.

Sitkeissä neuvotteluissa Suomi menetti Repolan ja Porajärven. Tilalle saatiin Petsamo, uusi satama-alue valtamerialle.

Suomen tekemistä aloitteista monet kirjattiin rauhansopimukseen Neuvosto-Venäjän noudatettaviksi.

Sopimukseen saaduista, karjalaisuutta puolustavista pykälästä mainittakoon seuraavat:

- Itä-Karjalalle myönnetään autonominen alue.
- Karjalaiset saavat itsemääräämisoikeuden ja oikeuden vaalien järjestämiseen, jolla ratkaisevat omat asiansa.
- Oman karjalaisten kansanedustuslaitoksen perustaminen sallitaan.
- Karjalaisten kuntien asukkaita ja ehkä Suomesta palavia pakolaisia ei rangaista; heille myönnetään amnestiä.
- Karjalaiset kunnat saavat perustaa omille alueilleen miliisijärjestöt.
- Paikallinen kieli hyväksytään hallinto-, lainsäädäntö- ja koulutuskieleksi.

Suomenkielen hyväksyminen toiseksi viralliseksi kieleksi merkitsi sitä, että Repolassa ja Porajärvellä toimineet suomenkieliset koulut voivat jatkaa toimintaansa. Neuvostoviranomaiset eivät kuitenkaan antaneet koulujen jatkaa toimintaansa. Näin jouduttiin seuraavat koulut lakkauttamaan:

Repolan kunnassa; Kirkonkylän koulu, Omelian-, Saarenpään-, Kiimavaaran-, Tsolkan-, Lusman-, Kolvasjärven-, Tuulivaaran-, Virrankylän-, Roukkulan-, Kuutamolahden-, Suulasvaaran ja Lupasalmen koulut.

Porajärven kunnassa; Kirkonkylän koulu, Pälviäjärven-, Lupasalmen-, Himolan-, Jänkajärven-, Klyysinvaaran-, Soinivaaran-, Soutjärven- ja Kostamuksen koulut.

Suomessa toimi valtioneuvos Emil Nestor Setälän johtama Pro-Carelia -seura. Seura tulkitsi rauhansopimuksen niin, että se ei kiellä suomenkielistä koulutoimintaa, vaan päinvastoin painottaa toisen virallisen kielen merkitystä. Seuran toimesta aloitettiin koulutoiminta uudestaan ja koettiin sama kohtalo, koulut suljettiin.

Myös Repolassa toiminut suomenkielinen alkuopettajaseminaari jouduttiin sulkemaan. Seminaari siirtyi Suomen puolelle, Impilahden kunnan Ruokolahdelle. Siellä Re-

polan seminaarin viimeiset oppilaat saivat päästötodistuksensa.

Suomen nootin käsittely Petroskoissa

Kun Neuvosto-Venäjä ei täyttänyt Tarton rauhansopimuksessa sovittuja ehtoja, Suomi lähetti 26.8.1921 Neuvosto-Venäjälle nootin. Moskovasta nootti lähetettiin Karjalan vallankumouskomitealle lausuntoa varten. Vallankumouskomitea järjesti Karjalan II edustajakokouksen toimien isäntänä. Edustajakokouksen päätöksistä selviää, ettei Tarton rauhansopimuksen karjalaispykälää haluttukaan noudattaa. Suurin osa muista kylmästi sivuutettiin tai vastattiin syyttäen Suomea porvarillisuudesta.

— Kun kysyttiin, miksi rauhansopimukseen kirjattuja päätöksiä ei ole noudatettu, niin siihen vastattiin:

Me kiellämme porvarillisen Suomen sekaantumisen Neuvosto-Venäjään kuuluvan Karjalan sisäisiin asioihin.

— Karjalalle luvattiin itsemääräämisoikeus, sitä ei vielä ole toteutettu.

Kyllä se on toteutettu. Kun Moskovassa 7.6.1920 perustettiin Karjala-Työkansan Kommuuni, niin se merkitsi Karjalalle myös itsemääräämisoikeutta.

— Tarton rauhanneuvotteluissa hyljättiin Karjalan Työkansan Kommuuni (KTK) koska se ei ollut laillinen karjalainen elin. Viralliseksi karjalaiseksi elimeksi hyväksyttiin Karjalan autonominen alue, miksi sitä ei vielä ole perustettu?

Kyllä on perustettu. KTK:n perustaminen merkitsi myös autonomiaa Karjalalle. Se, että autonomiapykälä kirjattiin

Suomen painostuksesta rauhansopimukseen, on pelkkä historiallinen sattuma. Ei Karjalan kansa osallistunut autonomiapykälään.

Suomi esitti vielä monta muutakin kysymystä, jotka koskivat sovittujen pykälien täyttämättä jättämistä, kuten — miksi hallintokielenä käytetään venäjää, karjalaisille myönnettiin amnestiä, silti heitä pidätetään, suomenkieli ei vielä ole saanut toisen kielen virallista asemaa ja poliittista syrjintää edelleenkin harjoitetaan.

Nämä kysymykset olivat epämiellyttäviä, niihin vastattiin poliittisen jyrkästi: "Kansallisuuskysymyksissä noudattama politiikan seurauksia. Karjalassa ei alistuta Helsingin porvarillisen diplomatian painostukseen?"

□ □ □

Karjalan edustajakokouksen johtomiehet tiesivät varsin hyvin, ettei Karjalan kansalla ollut osaa eikä arpaa, kun KTK Moskovassa perustettiin. Edelleen he tisivät, ettei 7.6.1920 allekirjoitettu dekreetti sisältänyt mainintaa Karjalan itsemääräämisoikeudesta eikä autonomiasta. Siinä vain määrättiin KTK perustettavaksi ja nimettiin myös perustajat, jotka eivät olleet karjalaisia. Dekreettiin kirjattu ohjelma oli enemmän sotainen kuin hallinnollinen. Sehän kuului: "Karjalan työtekevien yhteiskunnallisen vapaustaistelun edistäminen?"

Edelleen edustajakokouksessa korostettiin sitä, että KTK:n perustamiseen on osallistunut koko Karjalan kansa. Vaaleissa saatiin 105 000 äänioikeutetun tuki. Todellisuudessa vaaleja ei pidetty ollenkaan. "Lippuäänestykset porvarillisina hylättiin", kirjoitetaan Karjalan historiassa. Samassa

historiassa on tilasto, josta mukaan koko KTK:n alueella asui vain 89 000 karjalaiskuntaa oli 48. Vaaleihin osallistuivat 24 kunnan edustajat. Äänioikeutettuja noissa kunnissa oli noin 30 000. Kuitenkin heiltä saatiin 105 000 äänen tietävät vain tärkeimmät. Karjalan poliittiset johtajat Ikäraja vaaleissa oli 18 vuotta, joten lapset eivät saaneet äänestää.

□ □ □

Yllä ovat tiedot Tarton rauhansopimuksen neuvotteluista ja tehdyistä päätöksistä. Mahdollisuudet karjalaisuuden säilyttämiseen olivat todella hyvät. Moskovalle kuuluiset Karjalan poliittiset päättäjät eivät kuitenkaan karjalaisuuspykälää toteuttaneet. Syyinä oli yksinkertaisesti se, että pykälä otettiin rauhansopimukseen porvarillisen Suomen painostuksesta.

Nyt ovat karjalaiset itse ryhtyneet karjalaisuutta elvyttämään. Toivottavasti he onnistuvat. Heillä ei ainakaan ole porvarillisuus asitteena.

Ehdotuksia kielen säilyttämisestä ja itsemääräämisoikeudesta on jo tehty. Kansan kirjailija Jaakko Rugojev teki yksityiskohtaisen ehdotuksen kansanedustuslaitoksesta. Toivotaan, että ehdotukset menisivät lävitse, eikä niiden tekijöitä leimattaisi kansanvihollisiksi.

KOSTI PAMILO

Lähteet:

Stacy Churchill: Itä-Karjalan Kohtalo 1917—1922
Karjalan Keskushallitus: Karjalan oikeus
Toivo Kaukoranta: Itä-Karjalan vapaudentie
Arvo Yläraakkola: Edvard Gylling
Lauri Letonmäki: Karjalan historia, Petroskoi.

Kuka tietää?

Anulta Irjalle 29.1.44.

Mikko Lokkin, kotoisin Sellin kylästä, asuu nyt Paatenella, haluaisi saada yhteyden sota-aikaisiin suomalaisiin ystäviinsä.

Toinen heistä on Anu-niminen lotta, joka oli työssä sotilasruokalassa Sellin kylässä.

Toinen etsittävä henkilö on sotamies Unto, joka puolestaan työskenteli autokorjaamolla Lokkinin talossa.

Toivomus on, että jos joku satutte tietämään näistä ihmi-

stä, niin kehoittakaa heitä ottamaan yhteys Mikkoon (Karjala, Karhumäen piiri, 186 333 Paatene, Grigorjevink. 2—1) tai KH:n toimittukseen (918-730 4075).

NURMEKSEN KAUPPA OY

Kaupanteon keskipiste
Ylä-Karjalassa